

Ideer til aktiviteter i tilknytning til Bogstart

Bogstartbibliotekerne skal supplere uddeling af bogpakker med aktiviteter som understøtter Bogstart-familiernes møde med bøger og fortællinger.

Vi har samlet en række eksempler, som gerne skal illustrere den bredde, som de supplerende aktiviteter kan have: De kan foregå på selve biblioteket eller ude i familiernes lokalområde. Det kan være bibliotekets personale, der selv står for arrangementer med f. eks. rim og remser, oplæsning eller sanglege. Aktiviteterne kan også foregå i samarbejde med f. eks. kommunens to-sprogskonsulent, børnekulturkonsulenten, museer og andre lokale kulturinstitutioner - musikskoler har ofte undervisere, der kan noget særligt med småbørn. En tredje mulighed er at hyre en professionel ude fra til at stå for aktiviteten.

En del af eksemplerne i det følgende er hentet fra integrationsprojekter, og i nogle tilfælde fra projekter rettet mod en anden aldersgruppe end Bogstart. Hensigten er, at de alligevel kan inspirere enten til indhold eller til nye måder at organisere indsatsen og samarbejdet på tværs.

Undgå stigmatisering

Generelt er det en god idé at gøre alle bogstartsarrangementer offentligt tilgængelige og annoncere dem på samme måde, som biblioteket sædvanligvis gør reklame for sine arrangementer. Dermed undgås det, at bogstartsbørnene 'udpeges'. Bogstartsbørnene får naturligvis en særlig invitation til arrangementet, men det skal ikke stå nogen steder, at arrangementet er for børn i udsatte boligområder.

Sprogstimulering af tosprogede

Af de børn, som deltager i Bogstart, har ca. 2/3 dele af dem en anden etnisk baggrund end dansk. Det betyder, at mange af dem vokser op som tosprogede, og det stiller særlige krav til formidlingen. Bogstart kan være et afsæt for at etablere nye samarbejder med de øvrige aktører, der arbejder med sprogstimulering af småbørn, herunder tosprogede.

I Silkeborg Kommune har man med udgangspunkt i Folkeskolelovens § 4a krav om sprogstimulering af tosprogede småbørn udviklet en strategi for en systematisk sprogstimulering, der når alle 3-6 årige børn i 35 af kommunens daginstitutioner.

NÅR BIBLIOTEKET SPILLER EN ROLLE I DEN TVÆRGÅENDE INDSATS FOR SPROGSTIMULERING

Skattekosten

I Silkeborg Kommune er Folkeskolelovens § 4a udmøntet på den måde, at alle tosprogede børn med et vurderet behov modtager ekstra sprogstimulering af en sprogpædagog, der er ansat i et team af sprogpædagoger i skoleafdelingen. Sprogpædagogerne tager rundt til de forskellige daginstitutioner og arbejder direkte med børnenes sprogstimulering. Desuden har alle daginstitutioner med tosprogede børn udvalgt en sprogansvarlig pædagog, der har øget fokus på den tosprogede dimension i daginstitutionens hverdag. Skoleafdelingen afholder kvartalsmøder for

dette netværk af sprogpædagoger, hvor der sættes fokus på opkvalificering af medarbejdere og erfaringsudveksling.

Projektet tager udgangspunkt i de 35 – 40 institutioner, der har tosprogede børn, og selvom projektet primært sigter mod at styrke de tosprogede førskolebørns dansk-kompetencer, forventes det, at en målrettet indsats med børnelitteratur vil komme alle børn i daginstitutionerne til gode.

Udvælgelse af bøger

Samtlige daginstitutioner i projektet læser og gennemarbejder 20 særligt udvalgte børnebøger på et år. De 20 børnebøger udvælges i et samarbejde mellem Silkeborg Kommunes sprogpædagoger og Silkeborg Bibliotek, ud fra pædagogiske overvejelser omkring, hvilke bøger der er særlig gode og anvendelige for tosprogede treårige. Ligeledes udarbejder sprogpædagogerne og bibliotekarerne konkrete ideer og inspirationsmateriale til daginstitutionernes anvendelse af børnebøgerne. Sprogpædagogerne og Silkeborg Bibliotek indkøber bøgerne, fremstiller inspirationsmateriale og sammensætter 40 skattekister i alt. Hver kiste indeholder 5 bøger med tilhørende materiale, som distribueres mellem daginstitutionerne, således at hver institution har en kasse med 5 bøger at arbejde med pr. kvartal.

Vejledning og inspiration af institutionernes personale.

For daginstitutionernes personale, som skal varetage arbejdet med de udvalgte børnebøger, afholdes kurser i hvert projektår. Kurserne afholdes i § 4a-kvartalsmøde-regi. Hensigten med kurserne er, at personalet vil opnå en opkvalificering i forhold til at sætte fokus på udvikling af barnets sprog. Kurserne er også konkrete, med inspiration til brug af bogkasserne, hvor fokus er, hvordan der i en institutions travle hverdag kan blive plads til det målrettede arbejde med de 20 børnebøger pr. år.

Pilotprojektet skal løbe i 2008-2009.

Kan man sluge en kamel?

Odense Centralbibliotek indgik et samarbejde med Odense Kommunes skoleafdeling, daginstitutionsaftningen og CVU Fyn om en række læringsforløb for tosprogede småbørn, hvor nogle studerende fra seminarieret fik mulighed for at afprøve deres ideer i praksis. Projektet hedder 'Kan man sluge en kamel?' Med Cirkeline som gennemgående figur, fandt forløbene sted på biblioteket, hvor man præsenterede forskellige medier i form af bøger, sange og tegninger. Derudover blev der indrettet et Cirkeline scenarium. I forbindelse med afslutningen af forløbene fik børnene udleveret en Cirkelinekuffert samt en medalje og et diplom.

Det var også hensigten at styrke forældrenes interesse for dansk børnelitteratur og kultur, og de blev derfor inviteret med til at overvære forløbene. Projektet har givet så gode resultater, at biblioteket har fundet ressourcer til at fortsætte indsatsen.

NÅR BIBLIOTEKET SAMARBEJDER MED PROFESSIONELLE FORMDILERE

Ud på p-pladsen med den Røde drage

Den Røde Drage er et eksempel på, hvordan biblioteket kan indgå samarbejde med professionelle historiefortællere. Den Røde Drage er et omrejsende værksted - et rum for børn med tilbud om samvær og aktiviteter omkring historier af enhver art, billedværksteder, dukke- og børneteater. Dragen er en ombygget campingvogn, som kan tilkaldes i en afgrænset periode til en konkret gruppe børn, et boligområde eller en institution i det storkøbenhavnske område.

Eksempler på aktiviteter – her i samarbejde med biblioteket på Ørnevej:

"Eventyr og værksted"

Kl. 10-12 Eventyrfortælling og tegning inde i Den Røde Drage.

Kl. 12-14 Værksted i børnebiblioteket med fremstilling af eventyrbilleder.

"Sovedyrsteater"

Kl. 10-12 Historier for og om sovedyr og andre legevæsener. Tag dit sovedyr med på besøg i Den Røde Drage.

Kl. 12-14 Sovedyrsteater i børnebiblioteket – alle børn og dyr prøver at spille teater.

Den Røde Drage hører til Kirkens Korshærs sociale hjælpearbejde i samarbejde med Janne Kjærsgaard kendt som Den blå heks, bl.a. fra Rigshospitalets succesfulde projekt: Ordenes Magi. En fondsbevilling finansierer en basisdel af aktiviteter, honorarer og selve Dragen, mens samarbejdspartnere fra projekt til projekt medfinansierer efter aftale

Yoga Bugs

I en Ideastore (et slags udvidet bibliotekstilbud) i Tower Hamlet i London tilbyder man såkaldt Yoga Bugs, som er Yoga for små børn og deres forældre: Underviseren er professionel yogainstruktør som mikser yogøvelser, historiefortælling og eventyr på en sjov måde.

NÅR BIBLIOTEKET SAMARBEJDER MED LOKALOMRÅDETS FORENINGER OG INSTITUTIONER

Godnathistorier i boligområdet Eskebjerggård

Måløv Bibliotek gennemførte med tilskud fra Læselystkampagnen et projekt hvor 4-7 årige børn, der bor i en socialt belastet bebyggelse, mødte forfattere og illustratører i deres eget boligområde.

I samarbejde med bebyggelsens beboerrådgiver og engagerede dagplejere i området blev der planlagt 4 torsdags aftener, hvor inviterede forfattere og illustratører skulle læse og tegne godnathistorier.

Dagplejerne, som selv bor i området, kender næsten alle børnene. De lavede et uvurderligt forarbejde i form af at opsøge de familier, der havde børn i den pågældende alder, hvor de reklamerede for projektet. Dagplejerne udleverede en lille pjese til de interesserede og stod også for udlevering af billetter til de 4 godnathistorier. Beboerrådgivningen stod for opsætning af plakater i alle opgangene. Fire torsdage i november mødte i gennemsnit 16 børn og 13 voksne (i alt 64 børn og 53 voksne) fra bebyggelsen op til godnathistorie.

Langt de fleste børn var i nattøj og medbragte pude, dyne og sovedyr. Stemningen var hver gang forventningsfuld og glad. Et ellers tomt beboerlokale var pyntet med børneplakater og udstansede børnebogsfigurer. I midten stod den store mørkeblå markedsparasol, hvorfra der hang sølv- og guldstjerner og en enkelt halvmåne. Masser af bamser sad i et hjørne belyst af lyskæder. En lille samling med billedbøger stod udstillede på et bord. Belysningen var dæmpet, og der var mange stearinlys i vinduerne.

Den første torsdag læste forfatter Erling Møllehave rim og remser fra egne bøger og sluttede af med at lade børnene danse til den cd, der hører til en af bøgerne. Næste torsdag viste forfatter og illustratør Dina Gellert overheads, mens hun læste op af de tre bøger om grisen Leopold. Nogle sanglege afrundede arrangementet. Den tredje torsdag var væggene udsmykkede med illustratør Birde Poulsens originalillustrationer til historierne om Tudse og Spidsmus. Forfatter Sally Altschuler læste højt af bøgerne og Birde Poulsen tegnede til. Den sidste torsdag læste børnebibliotekaren en godnathistorie, og derefter blev der danset og leget sanglege. Efter hvert arrangement kunne børn og forældre låne en ekstra godnathistorie med hjem. Aftenen sluttede hver gang med et lille traktement i et andet lokale, og det gav mulighed for at snakke om arrangementet, knytte nye kontakter og udlevere billetter til næste gang.

Et bibliotek på legepladsen

Projektet var et samarbejde mellem Øbro-Jagtvej Bibliotek og en bemandet legeplads i Kildevældsparken, i København. Et konkret mål var at etablere et minibibliotek på legepladsen, samt at introducere børn til bibliotekskulturen og støtte mødrene i at læse for deres børn.

Projektets målgruppe var "institutionsløse børn" og deres mødre med fast tilknytning til Kildevældsparkens Legeplads. Disse børn er ældre end målgruppen for Bogstart, men dele af projektet er relevant både for de mindre børn og deres forældre og også i forhold til at gøre en indsats for at styrke ældre søskende i at blive gode læse-rollemodeller.

Projektets form vekslede mellem, at børnene på legepladsen fik besøg af en projektmedarbejder fra biblioteket, og at børnene besøgte børnebiblioteket på Øbro Jagtvej.

En del af projektet har været at introducere børnene for biblioteket og hele den kultur, der følger med og for at opnå dette er børnene bl.a. blevet fulgt til og fra biblioteket hver anden tirsdag. I forbindelse med projektet blev det klart, at en boganmeldelses-konkurrence med præmi-

er var et vigtig omdrejningspunkt for børnenes lyst til at anmelde bøger. Personalet på Kildevældsparkens Legeplads arrangerede derfor flere af sådanne konkurrencer med stor deltagelse og succes.

Et andet formål med projektet var at etablere et minibibliotek på legepladsen, og der blev indrettet et fint hjørne med borde, stole og en reol, hvor de indkøbte materialer, fortrinsvis bøger, fik deres placering. Børnene lavede deres eget skilt: "Bibliotekshjørnet" og legepladsen fik i projektperioden, bøger sendt ud hver anden måned i en bogkasseordning. Børnegruppen og deres mødre er via projektet blevet introduceret for forskellige kulturelle tilbud: Teaterforestillinger, museumsbesøg, balletforestilling, rollespil og skattejagt. En del af projektet var også deltagelse i Kildevældsparkens Kulturfestival og besøg af storyteller Janne Kjærsgaard alias Den blå Heks.

Biblioteket har i samarbejde med legepladsen afholdt tre debataftner med mødrene, hvor vigtigheden af højtlesning/godnat-læsning blev præsenteret. Disse besøg har været meget velbesøgte, der kom ca. 20 – 30 mødre hver gang, og mange spørgsmål var oppe og vende. Personalet på legepladsen foretog en spørgeskemaundersøgelse blandt børnegruppens mødre. I alt deltog 22 mødre i undersøgelsen. Af spørgeskemaerne fremgår det, at i alt 15 mødre læser eller fortæller historier for deres børn. Næsten alle af disse mødre har læst 3 historier for deres børn i løbet af projektet - enten på dansk eller på deres modersmål. De mødre, der ikke læser, gør det ikke, fordi de enten ikke kan læse, eller fordi deres børn er blevet for store og læser selv. Mødrene udtrykker stor velvilje i forhold til projektet og har bakket meget op omkring deres børn og deres læsning. Efterfølgende er der igangsat en læsegruppe for mødrene, hvor de fremover kan mødes på biblioteket og diskutere bøger, højtlesning og erfaringer. Dertil kommer, at projektet har styrket det lokale netværk mellem personalet på Kildevældsparkens Legeplads og personalet på Øbro Jagtvej Bibliotek. Det betyder, at der på sigt er skabt grundlag for flere fælles arrangementer mellem disse institutioner.

NÅR BIBLIOTAKARERNE SELV FORMIDLER

Fortællerteltet – intim formidling af den gode historie

Vores kultur bygger på gode historier, på at vi fortæller de væsentligste historier videre til vores børn. Som den vigtigste kulturformidlingsinstitution for småbørn har bibliotekerne et særligt ansvar for at vise, hvor betydningsfuld billedbogen er, ved at lave spændende og tidssvarende billedbogsformidling. Fortællerteltet skaber rammen om denne formidling. Den seks meter store lavvo/tipi skaber en dunkelgrøn, intens stemning, når børnebibliotekarerne Rikke Skuldbøl Jakobsen og Carsten Flink fra Guldborgsund-bibliotekerne fortæller historier, mens børnene sidder på tykke yakokse-skind, og teltdugen blafrer svagt i vinden.

Børnene får en unik oplevelse og en indgang til kulturarven, som de vil kunne huske resten af deres liv. Fortællerteltet rykker ud til daginstitutioner og skoler – ud hvor børnene færdes, i deres dagligdag. Det er opsøgende litteraturformidling i børnehøjde.

Når børnene f.eks. har hørt molbo-historien 'Spegesilden og ålen', gør det stort indtryk at få lov at røre ved den sprællevende ål fra historien bagefter. Eller efter historien om 'Pandekagen og de syv sultne unger' er det naturligvis en god smagsoplevelse at få serveret en lille pandekage, som bages på et mini-komfur i teltet

Sprog, spil og spilopper

Værløse Bibliotek har succes med Sprog, spil og spilopper for de tosprogede børn og deres forældre. I samarbejde med tosprogskonsulenterne, pædagogerne fra tosprogsgrupperne i de fire daginstitutioner, hvor børnene går, samt personale fra Værløse Museum tilrettelagde børnebibliotekarerne en eftermiddag med masser af aktivitet og fællesskab for deltagerne. Der var fokus på at præsentere danske sange, lege og historier.

Kilde: Furesø Bibliotekerne, Årsberetning 2007

Fortælleteater

Fortælleteater er en måde at formidle historier på nye måder. Fortælleteatret hviler på den idé at man remedierer f. eks. en tegnefilmklassiker som Cirkeline. Remediering betyder 'genbrug' af medieværkers form og/eller indhold, og fra denne kerne (tegnefilmen) kan der udvikle sig en lang række yderligere ideer: En fortæller, et scenarie, dramatisering, sang, tegneaktiviteter og

motoriske opgaver samt interaktion hvor børn skaber eventyr, kostumer og rekvisitter med hjælp fra fortælleren etc.

Sprogkufferter og sprogpøser

Flere børnebiblioteker har lavet højtlesningskufferter eller fortællepøser med remedier, som kan bruges til at skabe en særlig stemning omkring oplæsningen, f. eks. en højtlesningskuffet med en lomme til sæbebobler, en konge/prinsessekrone, et flot stearinlys, en stor fortællepude børnene kan samles på osv. Sprogkufferterne kan bruges når bibliotekarerne selv formidler ved rim, remser, sange og fortællinger og de kan lånes ud til børnehaverne.

I Søllerød har pædagoger og bibliotekarer udviklet en række fortællepøser. Her er tre eksempler:

- En cirkuspøse med cirkusdukketeater, cirkusmusik, udklædningstøj og cirkusspil.
- En skovpøse, der trykkes om til en skovsø, når den lynes op, og alle alferne, nisserne og troldefigurene bringes i leg sammen med udklædningstøj og alfevinger til at sætte på ryggen.
- En modsætningspøse med en sort og en hvid dukke, en Askepot og en prinsesse, en Alfa Romeo og en lastvogn, store og små, hårde og bløde genstande samt spil.

NÅR BOGPAKKEN OVERLEVERES PÅ BIBLIOTEKET OG I BØRNEHAVEN

En overraskelse på biblioteket!

Bogstartfamilierne modtager en invitation til at hente bogpakke nr. 3 (18 mdr.) på biblioteket. Når familien kommer, er det vigtigt, at der er nogen, der har tid til at modtage dem og give dem pakken. Hvis det er muligt, kan det være en god idé, at barnet åbner pakken og bibliotekaren via barnet viser forældrene, hvordan materialet kan bruges. I det tilfælde at forældrene ikke har været på biblioteket før, er der måske tid til en rundvisning på biblioteket og en demonstration af, hvordan man benytter selvbetjeningsmaskiner m.v., Hvis bogpakken ikke afhentes, kan man sende den hjem til familien med posten.

Sammen om Bogstart med børnehaverne

Med børnehaverne i boligområdet kan man på forhånd aftale, hvornår bogpakkerne udleveres og formidles, samt hvordan samarbejdet med pædagogerne skal udfoldes.

Det vil være fint, hvis bogpakkerne suppleres af en kort introduktion på et forældremøde og et personalemøde samt af aktiviteter med børnene, enten på stuerne eller på biblioteket.

Til forældremødet fortælles om bogpakkerne og indholdet, og der gives et par konkrete ideer til, hvordan materialerne kan bruges derhjemme. Der fortælles om bibliotekets mange muligheder, og hvad forældre og børn kan bruge det til. Fortæl om hvor nemt det er at blive låner, at det er gratis og om de mange arrangementer, biblioteket har for børn. Medbring gerne arrangementsfoldere/aktivitetskalendere. Da biblioteket blot er ét af indslagene på forældremødet, bør oplægget holdes ganske kort.

Der er ingen grund til at omtale bogpakkerne som et projekt for udsatte børn, idet alle institutionens nye børn modtager en pakke, og derfor kan Bogstart omtales som et biblioteksprojekt.

Til personalemødet kan biblioteket inspirere børnehavens personale i deres arbejde med sprogstimulering og højtlesning ved at præsentere nye spændende materialer og ved at spørge til specielle ønsker og aktuelle emner, som børnene er optagede af. Biblioteket kan holde små oplæg om indretning af læsemiljøer, dialogisk oplæsning og betydningen af voksne rollemodeller. Bibliotekets tilbud om udlån af sprogkufferter m.v. formidles.

Biblioteket kan lave aktiviteter som højtlesning, rim og remser, leg med udgangspunkt i sprogkufferter osv. på stuerne i børnehaven sammen med børnene og/eller børnehaven kan inviteres hen på biblioteket til arrangementer som enten bibliotekets eget personale står for eller som forestås af en professionel formidler.

Mere inspiration:

Integration med sprogstimulering i fokus

Bibliotekets tilbud til tosprogede småbørn

<http://www.bs.dk/publikationer/rv/11/index.htm>

Udgivet af Styrelsen for Bibliotek og Medier i 2005 i Råd og Vink serien

Med fortællingens hede i kinderne – Børnehavebiblioteker i hele landet

Publikation udgivet af Styrelsen for Bibliotek og Medier 2008

BiblioteksCenter for Integration kan på forskellige måder understøtte arbejdet med sprogstimulering: Folderen *Læs med dit barn* på fem sprog udkommer i en ny udgave ultimo 2008. Folderen indeholder gode råd til forældre om højtlesning af bøger og hvordan andetsprogstilgangen kan styrkes gennem modersmålet. Desuden indeholder folderen en liste over egnede højtlesningsbøger på modersmålet.

BiblioteksCenter for Integration udlåner bøger, musik og film på over 15 sprog. Biblioteker kan bestille depoter efter behov og få dem sammensat, så de så vidt muligt lever op til bibliotekets ønsker.

BiblioteksCenter for Integration driver og udvikler webportalen FINFO, der er en flersproget portal om det danske samfund. Formålet med portalen er at styrke sproglige minoriteters adgang til information om rettigheder, pligter og muligheder i det danske samfund, da dette anses som en forudsætning for integration og aktiv deltagelse i samfundslivet på alle niveauer.

Læs mere på:

www.statsbiblioteket.dk/sbci

www.finfo.dk

Børn og voksne med høre- eller synshandicap

Folkebibliotekerne i København (Ørnevej), Aalborg (Grønlands Torv) og Odense har samlinger af materialer, der specielt henvender sig til børn og voksne med et høre-handicap.

Danmarks Blindebibliotek

(DBB) er et landsdækkende bibliotek, der producerer og formidler digitalt materiale til sine brugere. Alle der af en eller anden grund har svært ved at læse almindelig trykt tekst, og kan dokumentere dette, kan blive indmeldt på DBB. DBB producerer bøger, tidsskrifter, aviser, og noder i formaterne: e- tekst, lyd, punktskrift og online. Læs mere om DBB's tilbud til brugere med funktionsnedsættelse på www.e17.dk.

Synscenter Refsnæs

Synscenter Refsnæs er det landsdækkende tilbud til blinde og svagsynede børn og unge mellem 0 og 20 år. Skolen, Bo og Fritid og Rådgivning udgør Synscenter Refsnæs' samlede tilbud. Vi råder over synsfaglige specialister: lærere, pædagoger, fysio- og ergoterapeuter, psykologer og sygeplejersker. For at kunne modtage tilbud fra Synscenter Refsnæs skal barnet være tilmeldt synsregistret. Hjemmesiden: www.synref.dk